

ЕГОЦЕНТРИЗМ, ЕГОЇЗМ, НАРЦИСИЗМ: РОЗРІЗНЯННЯ РІЗНИЦЬ

Перехідний стан українського суспільства оформлює певні феномени як на індивідуальному, так і соціальному, рівнях. В науковій літературі вони визначаються як «атомізація соціального буття», відсутність щільності соціального простору, його перервчастість і корелюють до таких індивідних характеристик як марнославство, погорда, нарцисизм, егоцентризм, егоїзм. Хоча перші дві з них відносяться до якостей характеру, але всі доволі часто використовуються у якості синонімів, посиляються одна на одну й зводяться до себелюбства.

Розрізняючи егоцентризм і егоїзм зазначимо, що перший термін тяжіє до світоглядної установки. На це вказує сама будова слова, йдеться про центрування (світу) навколо «єго». Суфікс «їзм» частіше зустрічається в іменниках, що мають узагальнюючі значення, чи артикулюють певний принцип (наприклад, комунізм, лібералізм, націоналізм, тощо.) Якщо егоцентризм є світоглядною установкою, то егоїзм, що виявляється у вчинках людини, демонструє спрямованість ієрархічно підлеглих (щодо світоглядних орієнтирів) її цінностей. Фактично, егоїзм – це ціннісна установка, яка опредмечується в діяннях людини, що стають свідченням і доказом її мотивів й ціннісних орієнтацій. Нарцисизм часто визначають як самомилування, самозакоханість. З. Фрейд, Е. Фромм характеризували нарцисизм як психічний стан, в якому людина практично всю свою увагу, а відповідно і всі свої емоції, спрямовує на себе, при тому залишаючись байдужою до інших людей, навіть до найближчих. Фундатори психології розрізняли первинний і вторинний нарцисизм. І якщо первинний є цілковито об'єктивним етапом розвитку особистості дитини, то нарцисизм дорослої людини є патологією. Нарцисизм точніше визначати як психічний стан, чи особливість психіки, що його обумовлює. На нашу думку, спільною основою егоїзму і нарцисизму є самозахоплення - концентрація на собі, що відбиває як спрямованість так і якісну характеристику самої дії. Дефініція «самозахоплення» визначає концентрацію уваги на відчуттях власного стану (тілесного, психічного, душевного, духовного). Стрижнем стану самозахоплення є емоції стосовно себе. Тому помилковим є поширене визначення егоїзму, егоцентризму, нарцисизму як себелюбства. По-перше, нівелюється різниця між світоглядною (єгоцентризм) і ціннісною (егоїзм) установками. По-друге, формується помилкове уявлення про суттєву здатність людини – здатність

любити. Себелюбство вказує на переважну «любов» до себе. Та хіба любов може бути переважною?